DOMSTOLENS DOM

29. juni 1999 *

I sag C-60/98,

angående en anmodning, som Tribunale civile e penale di Milano (Italien) i medfør af EF-traktatens artikel 177 (nu artikel 234 EF) har indgivet til Domstolen for i den for nævnte ret verserende sag,

Butterfly Music Srl

mod

Carosello Edizioni Musicali e Discografiche Srl (CEMED),

procesdeltager:

Federazione Industria Musicale Italiana (FIMI),

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af artikel 10 i Rådets direktiv 93/98/EØF af 29. oktober 1993 om harmonisering af beskyttelsestiden for ophavsret og visse beslægtede rettigheder (EFT L 290, s. 9),

har

* Processprog: italiensk.

DOMSTOLEN

sammensat af præsidenten, G.C. Rodríguez Iglesias, afdelingsformændene P.J.G. Kapteyn, J.-P. Puissochet (refererende dommer), G. Hirsch og P. Jann samt dommerne G.F. Mancini, J.C. Moitinho de Almeida, C. Gulmann, J.L. Murray, D.A.O. Edward og L. Sevón,

generaladvokat: G. Cosmas

justitssekretær: fuldmægtig L. Hewlett,

efter at der er indgivet skriftlige indlæg af:

— Butterfly Music Srl ved advokaterne Umberto Buttafava og Pierluigi Maini, Milano, og advokat Alfio Rapisardi, Piacenza

— Carosello Edizioni Musicali e Discografiche Srl (CEMED) ved advokaterne Gianpietro Quiriconi og Luigi Carlo Ubertazzi, Milano

— Federazione Industria Musicale Italiana (FIMI) ved advokat Giorgio Mondini, Milano

— den italienske regering ved afdelingschef, professor Umberto Leanza, Juridisk Tjeneste, Udenrigsministeriet, som befuldmægtiget, bistået af statens advokat, Oscar Fiumara

— Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved Karen Banks og Laura Pignataro, Kommissionens Juridiske Tjeneste, som befuldmægtigede,

på grundlag af retsmøderapporten,

efter at der i retsmødet den 9. februar 1999 er afgivet mundtlige indlæg af Carosello Edizioni Musicali e Discografiche Srl (CEMED), af Federazione Industria Musicale Italiana (FIMI), af den italienske regering og af Kommissionen,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 23. marts 1999,

afsagt følgende

Dom

1 Ved kendelse af 12. februar 1998, indgået til Domstolen den 2. marts 1998, har Tribunale civile e penale di Milano i medfør af EF-traktatens artikel 177 (nu artikel 234 EF) forelagt et præjudicielt spørgsmål vedrørende fortolkningen af artikel 10 i Rådets direktiv 93/98/EØF af 29. oktober 1993 om harmonisering af beskyttelsestiden for ophavsret og visse beslægtede rettigheder (EFT L 290, s. 9, herefter »direktivet«).

2 Spørgsmålet er blevet rejst under en tvist mellem Butterfly Music Srl (herefter »Butterfly«) og Carosello Edizioni Musicali e Discografiche Srl (herefter »CEMED«), støttet af Federazione Industria Musicale Italiana (herefter »FIMI«), vedrørende retten til genfremstilling og udnyttelse af indspilninger, der er blevet offentlig ejendom i henhold til den tidligere lovgivning, men nu atter er beskyttet i henhold til de bestemmelser, som har gennemført direktivet i national ret.

3 Direktivet tilsigter endeligt at fjerne forskellene mellem de nationale lovgivninger med hensyn til beskyttelsestiden for ophavsret og beslægtede rettigheder samt at harmonisere de pågældende lovgivninger, således at beskyttelsestiden bliver ens inden for hele Fællesskabet. Ved direktivets artikel 3 fastsættes beskyttelsestiden for udøvende kunstneres og fonogramfremstilleres rettigheder til 50 år.

4 Ifølge direktivets artikel 10, stk. 2, finder denne beskyttelsestid anvendelse på alle værker og emner, som på den dato, der er fastsat for gennemførelsen af direktivet, nemlig senest den 1. juli 1995, nyder beskyttelse i mindst én medlemsstat. Imidlertid bestemmes det i artikel 10, stk. 3, at »direktivet [ikke] berører... nogen udnyttelseshandling« inden nævnte dato, og at »medlemsstaterne træffer de nødvendige foranstaltninger til i særdeleshed at beskytte tredjemands erhvervede rettigheder«.

5 I Italien var beskyttelsestiden for de rettigheder, der tilkom producenter af grammofonplader og tilsvarende lydbærere samt udøvende kunstnere, fastsat til 30 år ved lov nr. 633 af 22. april 1941 om ophavsret (GURI nr. 166 af 16.7.1941). Lovens bestemmelser blev ændret ved en række lovdekreter vedtaget i 1994 og 1995, der ikke blev stadfæstet som lov, samt ved lov nr. 52 af 6. februar 1996 (GURI nr. 34 af 10.2.1996, ordinært tillæg nr. 24, herefter »lov nr. 52/96«), der selv blev ændret ved lov nr. 650 af 23. december 1996 (GURI nr. 300 af 23.12.1996), som opretholdt de nævnte lovdekreters retsvirkninger.

6 Ved artikel 17, stk. 1, i lov nr. 52/96 blev beskyttelsestiden for de ovennævnte personers rettigheder forlænget fra 30 til 50 år. Artikel 17, stk. 2, i den ændrede lov nr. 52/96, bestemmer, at denne beskyttelsestid også finder anvendelse på sådanne værker og rettigheder, der ikke længere er beskyttet af de tidligere gældende frister for beskyttelsen, således at de atter nyder beskyttelse med virkning fra den 29. juni 1995 i medfør af de nye frister. Imidlertid bestemmes det i artikel 17, stk. 4, i den ændrede lov nr. 52/96, at disse bestemmelser finder

anvendelse, medmindre andet gælder ifølge handlinger udført og kontrakter indgået forud for den 29. juni 1995 samt ifølge rettigheder, der lovligt er erhvervet og udøves af tredjemand i medfør af dem. Navnlig berøres ikke

»a) spredning og genfremstilling af værker, der er blevet offentlig ejendom i medfør af den tidligere lovgivning inden for grænserne af den grafiske sammensætning og den udgivelsesform, hvori offentliggørelsen har fundet sted, af personer, som har foretaget spredning og genfremstilling af værkerne inden tidspunktet for denne lovs ikrafttræden. Fremtidige ajourføringer, der er påkrævet som følge af værkernes art, kan også spredes og genfremstilles uden vederlag

b) spredning, begrænset til en periode af tre måneder efter tidspunktet for denne lovs ikrafttræden, af grammofonplader og tilsvarende lydbærere, for hvilke udnyttelsesretten er udløbet ifølge den tidligere lovgivning, af personer, som har genfremstillet og markedsført de nævnte lydbærere inden tidspunktet for denne lovs ikrafttræden«.

7 Butterfly, der udøver virksomhed med fremstilling og spredning af lydbærere, fremstillede i november 1992 med samtykke fra CEMED, der som fonogramfremstiller ejede rettighederne til de oprindelige indspilninger, samt med tilladelse fra Società Italiana Autori ed Editori (herefter »SIAE«), en compactdisk med titlen »Bricoli di baci« (herefter »cd'en«), indeholdende seksten sange fremført af sangerinden Mina. Sangene var indspillet i årene 1958-1962.

8 Indspilningerne var blevet offentlig ejendom ved udgangen af 1992, men senere forlængede de lovdekreter, som er anført i denne doms præmis 5, og lov nr. 52/96, i medfør af direktivet, beskyttelsestiden for fonogramfremstilleres og udøvende kunstneres rettigheder fra 30 til 50 år.

9 I slutningen af 1995 og i begyndelsen af 1996 krævede CEMED, der påberåbte sig den »genfødsel« af sine rettigheder, der fulgte af beskyttelsestiden i henhold til direktivet, at Butterfly ophørte med at genfremstille og sprede cd'en. Herefter anlagde Butterfly den 10. maj 1996 sag ved Tribunale civile e penale di Milano med påstand om, at Butterfly kendtes berettiget til at genfremstille indspilningerne på cd'en.

10 For den nationale ret har Butterfly bl.a. gjort gældende, at direktivet forudsætningsvis forbyder genoplivning af udtømte rettigheder, og at den ændrede lov nr. 52/96, selv om man anerkendte de pågældende rettigheders »genfødsel«, ikke overholdt forpligtelsen til at beskytte tredjemands erhvervede rettigheder, hvilken forpligtelse udtrykkeligt er fastsat i direktivets artikel 10, stk. 3. Heroverfor fremsatte CEMED støttet af FIMI, der er en faglig sammenslutning af italienske pladeproducenter, modpåstand om, at det forbydes Butterfly fremtidigt at udnytte de værker, som er omfattet af den nye beskyttelsesfrist.

11 Ifølge Tribunale civile e penale di Milano fremgik det klart af direktivets artikel 10, stk. 2, at beskyttelsen af rettighederne kunne blive reaktiveret som følge af den forlængelse af frister, der i visse medlemsstater var nødvendiggjort af harmoniseringen af beskyttelsestiden. Imidlertid har retten rejst spørgsmålet om lovligheden — i betragtning af forpligtelsen til at beskytte tredjemands erhvervede rettigheder — af artikel 17, stk. 4, i den ændrede lov nr. 52/96, som kun foreskriver en begrænset mulighed for spredning af lydbærere, med hensyn til hvilke retten til udnyttelse var blevet offentlig ejendom forud for tidspunktet for lovens ikrafttræden, af tredjemænd, som forud for dette tidspunkt havde erhvervet retten til at genfremstille og markedsføre dem. Retten har derfor besluttet at forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»Er bestemmelsen i artikel 17, stk. 4, i lov nr. 52 af 6. februar 1996, som ændret ved lov nr. 650 af 23. december 1996, forenelig med fortolkningen af artikel 10 i direktiv 93/98/EØF af 29. oktober 1993, navnlig for så vidt angår den del, hvori denne artikel foreskriver, at 'medlemsstaterne træffer de nødvendige foranstaltninger til i særdeleshed at beskytte tredjemands erhvervede rettigheder'?«

Formaliteten

12 Ifølge CEMED bør det præjudicielle spørgsmål afvises fra påkendelse som følge af dets manglende relevans i forhold til omstændighederne i tvisten i hovedsagen. CEMED har for det første påberåbt sig den kontrakt, hvorved Butterfly forpligtede sig til ikke at fremstille de omtvistede indspilninger efter den 31. juli 1993; herefter formuleringen af forelæggelseskendelsens præmisser — der tager sigte på spredning af lagerbeholdninger — skønt samtlige eksemplarer af den af Butterfly fremstillede cd blev solgt før udgangen af 1995; og endelig Butterfly's manglende søgsmålskompetence som følge af, at Butterfly ikke havde opnået tilladelse fra SIAE vedrørende ophavsrettighederne, ligesom der ikke foreligger samtykke fra sangerinden Mina.

13 Det bemærkes, at ifølge fast retspraksis (jf. bl.a. dom af 15.12.1995, sag C-415/93, Bosman, Sml. I, s. 4921, præmis 59, 60 og 61) tilkommer det udelukkende den nationale retsinstans, for hvem en tvist er indbragt, og som har ansvaret for den retslige afgørelse, som skal træffes, bl.a. at vurdere, om en præjudiciel afgørelse er nødvendig for, at den kan afsige dom. Domstolen kan kun afvise at behandle en forelæggelse fra en sådan ret, når det klart fremgår, at den ønskede fortolkning af fællesskabsretten savner enhver forbindelse med realiteten i hovedsagen eller dennes genstand, og Domstolen ikke råder over de faktiske og retlige oplysninger, som er nødvendige for, at den kan foretage en saglig korrekt besvarelse af de stillede spørgsmål (jf. bl.a. Bosman-dommen, præmis 61). Da dette ikke er tilfældet i den foreliggende sag, kan det præjudicielle spørgsmål således ikke kendes uegnet til påkendelse på grundlag af et anbringende om, at det ikke er relevant i forhold til hovedsagens omstændigheder.

14 Domstolen skal derfor gennemgå det præjudicielle spørgsmål.

Det præjudicielle spørgsmål

15 Med sit spørgsmål anmoder den forelæggende ret Domstolen om at afgøre, om direktivets artikel 10, stk. 3, er til hinder for en national bestemmelse som den, der i den ændrede lov nr. 52/96 fastsætter en begrænset periode for spredning af lydbærere, som foretages af personer, der, som følge af ophøret af rettighederne med hensyn til disse bærere ifølge den tidligere lovgivning, havde kunnet genfremstille og markedsføre dem inden nævnte lovs ikrafttræden.

16 Butterfly har foreslået Domstolen at besvare det forelagte spørgsmål med, at den ændrede lov nr. 52/96 ikke er i overensstemmelse med direktivets artikel 10, idet loven ikke yder en passende beskyttelse til de pladeproducenter, som i god tro har indledt udnyttelsen af værker, hvis beskyttelse er blevet reaktiveret som følge af forlængelsen af beskyttelsestiden for ophavsret og beslægtede rettigheder. Sagsøgeren i hovedsagen har navnlig gjort gældende, at den foretagne begrænsning til tre måneder af retten til at sprede plader, som foretages af personer, som har genfremstillet og markedsført dem før ikrafttrædelsen af lov nr. 52/96, jf. lovens artikel 17, stk. 4, litra b), med senere ændringer, er urimelig og i strid med den manglende begrænsning med hensyn til spredning af udgaver af litterære værker, der er blevet offentlig ejendom, som følger af samme lovs artikel 17, stk. 4, litra a), med senere ændringer.

17 CEMED, FIMI, den italienske regering og Kommissionen har derimod foreslået at give det svar, at direktivets artikel 10 ikke er til hinder for en national lovgivning som den ændrede lov nr. 52/96. De har navnlig gjort gældende, at de regler, som begrænser ophavsretten og de beslægtede rettigheder, skal fortolkes snævert. FIMI og den italienske regering har desuden gjort gældende, at den gunstigere behandling, der ifølge den ændrede lov nr. 52/96 gives udgiverne af litterære værker, der er blevet offentlig ejendom, er begrundet i de høje investeringer, som udgiverne skal foretage. Endelig er Kommissionen af den opfattelse, selv om den ikke deler det sidstnævnte synspunkt, at den periode, der blev fastsat for spredning af lagre af fonografiske bærere, der varede i næsten et år, når henses til de i 1994 og 1995 vedtagne lovdekreter, er tilstrækkelig til at overholde den forpligtelse til at beskytte tredjemands erhvervede rettigheder, som er fastsat i direktivet.

18 Som den forelæggende ret har anført, fremgår det klart af direktivets artikel 10, stk. 2, at anvendelsen af de ved dette fastsatte beskyttelsestider kan have til følge i de medlemsstater, hvis lovgivning fastsætter en kortere beskyttelsestid, at værker eller genstande, der er blevet offentlig ejendom, atter beskyttes.

19 Det bemærkes, at denne følge udspringer af fællesskabslovgivers udtrykkelige vilje. Mens Kommissionens oprindelige direktivforslag bestemte, at direktivets bestemmelser skulle finde anvendelse på »rettigheder, der ikke er ophørt den 31. december 1994«, ændrede Europa-Parlamentet dette forslag ved at indføre en ny affattelse, der i det væsentlige blev optaget i den endelige udgave af direktivet.

20 Denne løsning blev valgt med henblik på hurtigst muligt at opnå det formål, som bestod i at harmonisere de nationale lovgivninger om beskyttelsestiden for ophavsret og beslægtede rettigheder, som bl.a. nævnes i anden betragtning til direktivet, og at undgå, at visse rettigheder ophører i visse medlemsstater, men er beskyttet i andre.

21 Det fremgår imidlertid af direktivets artikel 10, stk. 3, at det ikke berører nogen udnyttelseshandling, der har fundet sted før den dato, der er fastsat for gennemførelsen af direktivet, dvs. senest den 1. juli 1995, og at medlemsstaterne skal træffe de nødvendige foranstaltninger til i særdeleshed at beskytte tredjemands erhvervede rettigheder.

22 Denne bestemmelse tydeliggøres ved affattelsen af de to sidste betragtninger til direktivet. Det hedder i 26. betragtning, at »medlemsstaterne bør frit kunne vedtage bestemmelser om fortolkning, tilpasning og videre gennemførelse af kontrakter om udnyttelse af beskyttede værker og andre emner, som blev indgået inden den forlængelse af beskyttelsestiden, der er resultatet af dette direktiv«. Det anføres i 27. betragtning, at »at erhvervede rettigheder og berettigede forventninger skal respekteres; medlemsstaterne kan i særdeleshed bestemme, at ophavsrettigheder og beslægtede rettigheder, som reaktiveres i henhold til dette

direktiv, under visse omstændigheder ikke må danne grundlag for, at personer, der i god tro indledte udnyttelsen af værkerne på et tidspunkt, hvor disse var offentlig ejendom, skal erlægge vederlag«.

23 Det fremgår af en sammenholdelse af disse forskellige bestemmelser, at direktivet knæsatte muligheden for at reaktivere ophavsret og beslægtede rettigheder, som var ophørt i medfør af gældende lovgivning før tidspunktet for dets gennemførelse, uden at berøre udnyttelseshandlinger, der har fundet sted inden dette tidspunkt, samtidig med, at det blev overladt til medlemsstaterne at træffe foranstaltninger til beskyttelse af tredjemands erhvervede rettigheder. De sidstnævnte foranstaltninger skal, henset til affattelsen af de ovennævnte bestemmelser, betragtes som foranstaltninger, som medlemsstaterne er forpligtet til at træffe, men hvis nærmere udformning er overladt til deres skøn, forudsat at de ikke i almindelighed har til virkning at hindre anvendelsen af de nye beskyttelsestider på det i direktivet fastsatte tidspunkt.

24 Som generaladvokaten har anført i punkt 25 i forslaget til afgørelse, er denne løsning i øvrigt i samklang med det princip, hvorefter ændringslove til en lovbestemmelse, i mangel af modstående bestemmelse, finder anvendelse på fremtidige virkninger af situationer, som er opstået, mens den tidligere lov var gældende (jf. bl.a. dom af 14.4.1970, sag 68/69, Brock, Sml. 1970, s. 37, org. ref.: Rec. s. 171, og af 10.7.1986, sag 270/84, Licata mod ØSU, Sml. s. 2305, præmis 31). Når reaktiveringen af ophavsretten og de beslægtede rettigheder ikke har nogen virkning på de udnyttelseshandlinger, som tredjemand endeligt har foretaget før tidspunktet for reaktiveringen, kan denne ikke anses for at have tilbagevirkende gyldighed. Dens anvendelse på fremtidige virkninger af endnu ikke fastlagte retsforhold betyder derimod, at den har virkning for tredjemands ret til fortsat at udnytte en lydbærer, hvoraf der allerede er fremstillet eksemplarer, som endnu ikke er blevet markedsført og afsat på markedet på det pågældende tidspunkt.

25 Det bemærkes endvidere, at princippet om beskyttelse af den berettigede forventning vel hører til Fællesskabets grundlæggende principper, men dette princip kan ifølge fast retspraksis ikke udvides i en sådan grad, at det generelt forhindrer, at en ny ordning kan finde anvendelse på de fremtidige virkninger af

situationer, som er opstået under den tidligere ordning (jf. bl.a. dom af 14.1.1987, sag 278/84, Tyskland mod Kommissionen, Sml. s. 1, præmis 36, af 20.9.1988, sag 203/86, Spanien mod Rådet, Sml. s. 4563, præmis 19, og af 22.2.1990, sag C-221/88, Busseni, Sml. I, s. 495, præmis 35).

26 Henset til disse betragtninger opfylder en national lovgivning som den ændrede lov nr. 52/96 direktivets krav, når den tillader personer, der genfremstillede og markedsførte lydbærere, med hensyn til hvilke ophavsretten var udløbet i medfør af den tidligere lovgivning, at sprede de nævnte lydbærere i en begrænset periode regnet fra lovens ikrafttræden.

27 For det første opfylder en sådan lovgivning medlemsstaternes forpligtelse til at træffe foranstaltninger til beskyttelse af tredjemands erhvervede rettigheder. Ganske vist indrømmer den ændrede lov nr. 52/96 kun en begrænset periode på tre måneder til spredningen af lydbærere. Men en sådan frist kan betragtes som rimelig i betragtning af det forfulgte mål, så meget desto mere som den reelle frist — som Kommissionen har anført — under hensyn til de vilkår, hvorunder direktivet blev gennemført, nemlig ved de lovdekreter, der er anført i denne doms præmis 5, og ved lov nr. 52/96, rent faktisk udgjorde næsten et år efter tidspunktet for gennemførelsen.

28 For det andet opfylder en sådan lovgivning — med den således foretagne begrænsning af beskyttelsen af tredjemands erhvervede rettigheder med hensyn til spredning af lydbærere — behovet for at afgrænse en sådan bestemmelse, som nødvendigvis må være en overgangsbestemmelse for ikke at hindre anvendelsen af nye beskyttelsestider for ophavsret og beslægtede rettigheder på det i direktivet fastsatte tidspunkt, hvilket er direktivets hovedformål.

29 Denne fortolkning berøres ikke af den omstændighed, at en anden bestemmelse i den ændrede lov nr. 52/96, som ikke er anvendelig i hovedsagen, indfører en anden beskyttelsesordning for tredjemands erhvervede rettigheder med hensyn til spredning af litterære værker. Sidstnævnte bestemmelse tager sigte på en særskilt kategori af begunstigede, der ikke er i samme situation som dem, der berøres af den første bestemmelse. Uafhængigt af, om den beskyttelsesordning, som tager sigte på denne kategori, opfylder direktivets krav, kan den ikke have nogen virkning for bedømmelsen af en foranstaltning, der regulerer en objektivt forskellig situation.

30 Det præjudicielle spørgsmål skal derfor besvares med, at direktivets artikel 10, stk. 3, ikke er til hinder for en national bestemmelse som den, der i den ændrede lov nr. 52/96 fastsætter en begrænset periode for spredning af lydbærere, som foretages af personer, der som følge af ophøret af rettighederne med hensyn til disse lydbærere ifølge den tidligere lovgivning havde kunnet genfremstille og markedsføre dem inden nævnte lovs ikrafttræden.

Sagens omkostninger

31 De udgifter, der er afholdt af den italienske regering og af Kommissionen, som har afgivet indlæg for Domstolen, kan ikke erstattes. Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

kender

DOMSTOLEN

vedrørende det spørgsmål, der er forelagt af Tribunale civile e penale di Milano ved kendelse af 12. februar 1998, for ret:

Artikel 10, stk. 3, i Rådets direktiv 93/98/EØF af 29. oktober 1993 om harmonisering af beskyttelsestiden for ophavsret og visse beslægtede rettigheder er ikke til hinder for en national bestemmelse som den, der i den italienske lov nr. 52/96 af 6. februar 1996, som ændret ved den italienske lov nr. 650 af 23. december 1996, fastsætter en begrænset periode for spredning af lydbærere, som foretages af personer, der som følge af ophøret af rettighederne med hensyn til disse lydbærere ifølge den tidligere lovgivning havde kunnet genfremstille og markedsføre dem inden nævnte lovs ikrafttræden.

Rodríguez Iglesias	Kapteyn	Puissochet
Hirsch	Jann	Mancini
Moitinho de Almeida	Gulmann	Murray
Edward	Sevón	

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 29. juni 1999.

R. Grass

Justitssekretær

G.C. Rodríguez Iglesias

Præsident